

ДОРОГА У ВІЧНІСТЬ

*Дорога в Вічність – шлях до небуття,
Чи, може, крила понесуть у височінь?
Минуці смерть, пільма і забуття,
Метелик знає: лялечка – лиш тіль.*

Вночі 10 червня 2022 р. зупинилося серце видатного вченого, організатора та ентузіаста науки, педагога, Вчителя, Людини – Юрія Івановича Яковенка. Сум і гіркота цієї втрати для родини, друзів, колег, всіх, хто знав Юрія Івановича, є безмежними. Ця трагічна подія спонукає нас пригадати віхи життєвого шляху, досягнення, спадщину Ю.І. Яковенка.

Юрій Іванович народився 26 березня 1950 р. у м. Києві. Батько – Яковенко Іван Микитович був військовим, мати – Яковенко Лариса Іванівна працювала медичним працівником. Батьки плекали у сина потяг до передових наукових знань, який він зберіг на все життя. У 1974 р. закінчив Київський державний (нині – національний) університет імені Тараса Шевченка. З того часу і до останку Університет був для Юрія Івановича альма-матер, де він виріс від студента механіко-математичного факультету до завідувача кафедри галузевої соціології. Саме із соціологічною наукою пов'язав своє життя майбутній професор Ю.І. Яковенко, здобувши наукові ступені кандидата філософських наук і доктора соціологічних наук. Таке нечасто трапляється в галузі суспільствознавства, проте і кандидатська, і докторська дисертаційні роботи вченого досі вважаються засадничими. Багато зробив Юрій Іванович для розвитку вітчизняної

соціології, працюючи секретарем відділення Інституту філософії імені Григорія Сковороди НАН України, а потім вченим секретарем Інституту соціології НАН України. Очоливши кафедру галузевої соціології, Ю.І. Яковенко вів активну науково-педагогічну, просвітницьку, громадську діяльність. Величезну роль у піднятті професійного рівня науковців мала діяльність Юрія Івановича як розробника нових нормативних вимог до кандидатських і докторських дисертацій колишньої ВАК України, які продовжують діяти і нині. На роботі у Правлінні та у складі комітетів САУ Юрій Іванович переймався питаннями методології соціологічної науки, взаємодії соціологічних шкіл різних регіонів України (особливо дружні та плідні відносини склались у нього із Запорізькою та Харківською соціологічними школами). Одним із здобутків Юрія Івановича цього періоду була організація регулярного проведення Всеукраїнських студентських олімпіад із соціології, через які пройшло чимало сучасних українських соціологів.

Проте професією та покликанням професора Яковенка завжди залишалась академічна наука. Результатом його пошуків, роздумів і досліджень стали понад 200 публікацій – статей, монографій, підручників і посібників. Серед них такі відомі колективні та особисті праці, як “Поштове опитування у соціологічному дослідженні”, “Вступ до соціальної когнітології”, “Образ світу та комунікація”, “Проблема артефакту в соціології (історико-теоретичний аналіз)”, “Соціальний розвиток”, “Соціологія освіти: Навчальний посібник”, “Соціологія: основи загальної, спеціальних та галузевих теорій: підручник”. Багато уваги вчений присвятив спеціальним і галузевим соціологіям, соціології простору, проблемам епістемології та методології соціального пізнання, метасоціології.

Як член редколегій багатьох періодичних видань (зокрема, наукового журналу “Український соціум”), вчених рад Юрій Іванович здійснював колосальну роботу щодо забезпечення функціонування інфраструктури наукової діяльності в Україні, публікації результатів наукових досліджень і підготовки кваліфікованих професійних кадрів. Професор Яковенко підготував достойну наукову зміну – спеціалістів, магістрів, кандидатів і докторів наук, був і залишився для них не лише викладачем і керівником, але й Вчителем у широкому розумінні цього слова, людиною, яка ділилася не тільки знаннями, але й життєвою мудрістю, навчала вчитися самим і вчити інших.

За життя досягнення Юрія Івановича були відзначені різноманітними державними та галузевими грамотами, медалями, нагородами. Йому присвоєно почесне звання “Заслужений працівник освіти України”. Справжньою честю для вченого стало б запровадження премії для науковців і конкурсу його імені. Проте найбільшим визнанням завжди була для Юрія Івановича вдячність учнів, живий інтерес колег, обговорення його ідей, зауважень, пропозицій. Такою він був особистістю – принциповою до жорсткості, кришталеву чесною, вольовою, сильною, здатною довести до результату будь-яку справу, яку вважав достойною. При цьому він залишався людиною щирою, гостинною, доброзичливою до тих, хто так само, як і він, ставив на перше місце Істину та Обов’язок. І таким ми запам’ятаємо його назавжди.

Останні роки життя вченого були затьмарені хворобою та важкою втратою – минулого року пішла з життя кохана дружина та вірна соратниця А.К. Яковенко. Цей

важкий удар долі підірвав здоров'я, але не позбавив Юрія Івановича сили духу та ясності розуму. У 2021 р. вийшла колективна монографія за участю професора Яковенка, присвячена наробку Т. Парсонса. До останнього дня життя він продовжував готувати статті, спілкуватися з колегами, будувати плани на майбутнє. Отак, у роздумах і невтомній праці завершилась земна путь нашого колеги та Вчителя, почався його шлях у Вічність. Не пишемо наприкінці звичну епітафію: “спочивайте з миром”. Дорогий Вчителю, Ви заслуговуєте на свободу. Віднині Ви вільні від пут цього минушого світу. Він ловив Вас, та не спіймав.

С.В. Літвінов,

канд. соціол. наук,

заступник директора

Дослідницької компанії “Sociopolis: Social, Political & Market Research”,

вул. Ковпака, 4, Київ, 03150, Україна,

email: slitvinov@sociopolis.ua,

О.О. Боровський,

канд. соціол. наук, доц.,

доцент кафедри галузевої соціології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

вул. Володимирська, 64/13, Київ, 01601, Україна,

email: a.borovskiy@knu.ua,

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5969-0892>

S.V. Litvinov,

PhD. (Sociology),

Deputy director,

Research company “Sociopolis: Social, Political & Market Research”,

4, Kovpaka Str., Kyiv, 03150, Ukraine,

email: slitvinov@sociopolis.ua,

O.O. Borovskiy,

PhD. (Sociology), Associate professor,

Associate professor, department of branches of sociology,

Taras Shevchenko National University of Kyiv,

64/13, Volodymyrska Str., Kyiv, 01601, Ukraine,

email: a.borovskiy@knu.ua,

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5969-0892>